

POST- / AFTER BREXIT

VIORELLA MANOLACHE*

Abstract. *The present study's elaboration is determined by a certain tendency guided by discovering a conceptual tension contained/defined by a politics of the prefix (which necessarily imposes its clarification) – one, in the post- case, the other functioning under the domination of the after which, attached to the exit particle, offers measure and intensity to already started discussions/options and realities in-adjustment. Thus, the present study's hypothesis, established after formulating scopes and elaborating objectives, consists in sustaining the theory stating that the lexicon of the European crisis represents a faithful instrument, a just and necessary filter for a changing European configurations. The lexical – level innovation imposed by the European crisis is based upon three referential nodes with direct import in: detachment from thinking in the terms of solution-offering and accepting a given state of „being caught in a trap“ (via Claus Offe); the recognition of two concepts which obstinately claim their status of indices for future European routes – fury as a new first word of an after Brexit Europe, and the purgatorial state, as a precise post- placing inside a median stage (Sloterdijk); a reloading of specific vocabularies inside which both post and after-Brexit have to be accepted as „vehicle concepts“ (Eco).*

Keywords: *Post-, After; Exit, Brexit, Regrexit.*

Exit = Exit

Editarea studiului de față, concretizată în decizia de a nu aștepta pentru redactare și finalizare, sfârșitul lunii martie 2017 (termen elastic – cu posibilitatea condensării sau prelungirii acestuia), ca dată fixată de premierul britanic Theresa May, pentru activarea Articolului 50 din Tratatul de la Lisabona, de reglementare a ieșirii din Uniunea Europeană și de abrogare a actului de aderare *European Communities Act* (1972), este determinată de o anumită predispoziție ghidată de surprinderea și manifestarea *tensiunii conceptuale* pe care o conține/deține politica prefixului – *una*, în cazul *post-*, *alta*, funcționând sub primatul lui *after*, care

* Cercetător științific III, dr., Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu“ al Academiei Române, București. E-mail: viorella.manolache@ispri.ro.

atașată particulei *exit*, conferă măsura și intensitatea unei *discuții/opțiuni/abordări demarate* și ale unei *realități în curs de ajustare*.

Astfel, ipoteza studiului, desprinsă după stabilirea scopului și elaborarea obiectivelor, constă în susținerea teoriei că lexicul crizei europene este un instrument fidel, un filtru just și necesar al configurației-europene-în-schimbare, subsumate unei aserțiuni în dublet, emise de Theresa May: etapizat, *exit*-ul reprezintă modalitatea de a-i reda Marii Britanii suveranitatea și independența, iar pe de altă parte, acesta marchează sfârșitul autorității și funcționalității UE. Așadar, particula *exit* dispune de un sens cu polarizare distinctă: re-dă, re-încarcă, re-valorizează, dar și ia, descarcă, de-posedează de autoritate.

Inițial, *opțiune*, ulterior, *realitate validată*, acum *proces în derulare*, *exit*-ul își probează calitatea de direcție cu unic sens, asaltat, însă, în chiar modul său structural – de *one way ticket* – atât de posibilitatea deturnării într-un *re-enter* re-văzut, re-calculat și re-configurat (Nicolas Sarkozy își marchează notele campaniei electorale cu diezuri de schimbare ale partiturii: o *nouă* șansă oferită Marii Britanii de a anula Brexit-ul și de a negocia un *alt* tratat cu privire la UE, care să creeze o *altă* fizionomie *noii* Europe, cu interes în reformarea zonei Schengen, în restricționarea prerogativelor Comisiei Europene și în suspendarea negocierilor de aderare cu Turcia), cât și de oportunitatea acomodării cu realitatea astfel configurată (Angela Merkel insistă asupra unui *nou* echilibru în lăuntrul Blocului comunitar al celor 27 de state membre, posibil de realizat prin evitarea deciziilor pripite și prin valorizarea ascultării, prin acceptarea dialogului și prin asumarea lecțiilor trecute, pentru a extrage din acestea concluzii aplicabile, benefice prezentului și soluții pertinente, utile pentru viitorul apropiat).

Ambele perspective se întâlnesc median în imaginea certă a unei „situații politice clare“ (Angela Merkel), în contextul în care „cel mai rău este să nu faci nimic“ (aluzie la acordurile Franța-Germania), dar, mai ales, se acceptă că *exit-ul este exit*, că „nu înseamnă cu adevărat nu“ (Nicolas Sarkozy).

Dar, mai mult decât atât, particula *exit* pare a deține/conține argumente contaminante – Philip Cordery avertiza cu privire la faptul că „aproape toate țările din Uniunea Europeană ar putea vota să iasă din Uniune“ – impunând luarea unor măsuri de prevenție (în opinia lui Donald Tusk, procedurile și regulile stipulate în tratate vizează prioritatea intereselor celor 27 de state și nu sunt menite a proteja țara care optează pentru *exit*-ul din Uniune).

De pe poziții filosofico-politice, Jürgen Habermas¹ insistă tocmai asupra modelului britanic care conține, ca trăsătură particulară, deopotrivă, motivația istorică, creată și alimentată de/din conștiința unei mari puteri, dar și semnalele de declin cu nuanță globală, generalizată. Filosoful depistează, astfel, în scenariul *exit*-ului, atât denunțarea politicilor economice, cât și expunerea elitelor politice, afirmând ferm că, în fluxul perspectivelor constructive, aproape nimeni nu mai crede în democrația transnaționalismului (aluzie la analiza empirică a lui Wolfgang Streeck cu privire la Uniune, ca la un mecanism deregulator). Habermas supune

¹ Thomas Assheuer, Jürgen Habermas, „Core Europe to the Rescue: A Conversation With Jürgen Habermas About Brexit and the EU Crisis“, 12 July 2016, <https://www.social-europe.eu/2016/07/core-europe-to-the-rescue/>, accesat la 30 octombrie 2016.

atenției, inițiativa lui Frank-Walter Steinmeier, din dimineața imediat următoare a Brexit-ului, aceea de a convoca miniștrii de externe ai celor șase state fondatoare ale UE. Propunerea acestei întâlniri urgente, la nivel înalt, îi permite Angelei Merkel să anticipeze intenția/pericolul de a se reconstrui Europa din afara centrului său. De aici, insistența reiterării acordului între cele 27 de state membre, în sensul în care un parteneriat constructiv, chiar aparent imposibil, poate bloca și îngheța *exit-ul*/distanțarea de proiectul european, fără a eluda speranța de neutralizare exhaustivă a Brexit-ului. Argumentul lui Habermas remarcă reîncărcarea cu sens a demersului de proiecție europeană, valorizează compromisul, toleranța și funcționarea corespunzătoare a acestuia, constituind un imbold în re-considerarea proiectului.

Cu toate acestea, *exit-ul rămâne exit (Brexit means Brexit²)*, dincolo de alternativele/ suprasolicitările lui *post-* sau *after*, care nu fac decât să ateste o formulă datată și, astfel, imposibil de deturnat în reversul său. Modificările de suprafață, superficiale, survin în practicile de operare cu atributele anexate – *soft*, *hard* sau *ultra*³, care fac obiectul unui raport detaliat cu miză directă în trasarea direcțiilor controlate și dirijate de reflexul *politiza(n)t*: pe de o parte, argumentul *soft*-structural de susținere a gestului de retragere din comunitate, aparținându-i lui Dan Hannan – da, *exit*-ului, dar și menținerea *in/în*lăuntrul Spațiului Economic European; pe de altă parte, o inflexiune *ultra-Brexit*, via Douglas Carswell, cu un *exit* semnificând punerea în practică a unei utopii de piață liberă/de liber schimb; sau varianta contradictorie a unui *hard Brexit*, preocupat de respingerea deliberată a comerțului cu Europa. Amendarea de către Theresa May a formulelor de utilizare a unei „dihotomii false“, prin decizia refuzului de a se raporta la modelul norvegian sau la cel elvețian, pledează în favoarea lansării unei dezbateri *filosofa(n)te* cu privire la sensul prefixelor și la (par)cursul *exit*-ului menținut de acestea.

Schema de funcționare a prefixelor: post- și after

Decizia de a utiliza, ca suport de cercetare, schema de funcționare a prefixelor *post-* și *after*, așa cum o comentează Peter Sloterdijk în *Mânie și timp. Eseu politico-psihologic*⁴, în defavoarea unui dosar generos, dedicat definițiilor, evaluărilor, cuantificărilor și modificărilor prefixoide, este influențată, indubitabil, de opțiunea filosofului pentru *post-*, ca *director simbolic al energiilor orientate spre viitor* și pentru *after*, drept *recurs de aplicabilitate a ceva ce a mai rămas de făcut*. Contextul de cercetare sloterdijk-ian este, însă, unul particular [volumul recunoaște că „epoca extremelor a luat sfârșit“; radicalismul occidental nu este altceva decât o *atitudine estetică* și un *habitus filosofic*, neimportant, însă, po-

² A se reține, în acest sens, explicația pentru „regula lui nici“ – Brexit-ul nu este nici paradis, nici infern, ci echivalent al purgatorului – Joe Zammit-Lucia, „Theresa May’s Vacuous Statement is All There is“, in *Radix*, 30 august 2016, <http://radix.org.uk/theresa-mays-vacuous-statement/>, accesat la 1 noiembrie 2016.

³ Nick Tyrone, „Soft Brexit, Hard Brexit... Ultra Brexit?“, in *Radix*, 15 septembrie 2016, <http://radix.org.uk/soft-brexit-hard-brexit-ultra-brexit/>, accesat la 10 noiembrie 2016.

⁴ Peter Sloterdijk, *Mânie și timp. Eseu politico-psihologic*, București, Editura Art, 2014.

litic; centrul se autolivrează drept „unic *entertainer* al scenei postistorice“; fondul supralicitează categoria celor „plictisiți și pregătiți să facă față stresului“, de la care „se așteaptă să regăsească formulele echilibrului mondial“]: „centrul neînduplecat de moale transformă tot și toate în hibrizi“⁵.

Prefixul *post-* supralicitează, politic, energia simbolică, mizând pe replierea centrului și pe necesitatea găsirii de „noi impulsuri“ proiectului european: se amplifică, astfel, chestionarea cu privire la tipul de *principiu politic* (în sens tare, teologico-arendt-ian) care s-ar putea dovedi suficient de convingător pentru reconstruirea și refundamentarea solidă a sentimentului de identitate și de scop comun, pe fundalul „nihilismului euforic“, imprimat de rezultatul/realitatea referendum-ului⁶.

Apelând la o *geografie a urgenței* – insula Ventotene și port-avionul Garibaldi – întâlnirea Matteo Renzi – Angela Merkel – Francois Hollande deschide seria *summit-urilor la scară redusă post-Brexit*, din nevoia de a recunoaște înfrângerea politică a Europei, de a răspunde vigilent „alarmei de deșteptare“ la noua stare de lucruri, dar și de a acționa rapid în favoarea reformării.

Prefixul *post-* transmite, pe de o parte, dinspre Birmingham, actuala configurație a politicilor externe, așezate sub raportul și raportarea la o lume (ieșită din matcă/pierdută de sub control) care se prezintă sub titulatura/denumirea de „lume post-Brexit“⁷, recunoscând, astfel, ponderea conceptului, ca modalitate centrală de poziționare, iar, pe de altă parte, menținerea parlamentului englez drept centru de susținere al configurației lumii post-Brexit⁸. Din seria luărilor de act cu impact virtual și supralicitare ironică, insertul condesat cu privire la *‘No Major Effect’ From Brexit So Far*⁹ constată o abordare serioasă cu privire la dinamica lui *post-*: Brexit-ul ce a imprimat economiei efecte reduse, economia engleză continuând să se afirme ca și cum Marea Britanie ar fi și în prezent membră a Uniunii Europene și parte a comerțului tarifar liber.

Recursul la *after* se fundamentează pe aportul *inteligenței* europene, investind prefixul cu un aflux *filosofa(n)t* care relevă faptul că opțiunile intră atât în dialog, cât și în relații contrastante, de confruntare. Aproape de tonul sarcastic al unei realități neperturbate, dar dublate de o viziune optimistă, Tahar Ben Jelloun¹⁰ stabilește că „Brexitul nu este atât de rău precum pare“, ci, din contră, ar putea fi receptat drept o *bună* oportunitate pentru Europa de a se reinventa pe „baze solide și coerente“.

⁵ *Ibidem*, p. 249.

⁶ Scott Stephens, „After Brexit? The Referendum and its Discontents“, in *ABC Religion and Ethics*, 27 iunie 2016.

⁷ Patrick Wintour, „Foreign Policy in a Post-Brexit World“, in *The Guardian*, 3 octombrie 2016.

⁸ Nick Tyrone, „Why in a Post-Brexit World, an English Parliament May Become Necessary“, 6 iulie 2016, <http://radix.org.uk/623-2/>, accesat la 28 octombrie 2016.

⁹ Louise Ridley, „Private Eye Article Is ‘Spot On’ Mocking People Who Wrongly Think Britain Is ‘Post-Brexit’“, in *The Huntington Post*, 03.10.2016, http://www.huffingtonpost.co.uk/entry/private-eye-article-is-spot-on-mocking-people-who-wrongly-think-britain-is-post-brexit_uk_57f21642e4b00e5804f19126, accesat la 13 decembrie 2016.

¹⁰ Tahar Ben Jelloun, „L'étrange rupture avec les Britanniques“, in *Ouest France*, 16.08.2016, <http://www.ouest-france.fr/debats/point-de-vue/letrange-rupture-avec-les-britanniques-4416946>, accesat la 9 octombrie 2016.

În opinia lui Sloterdijk¹¹, lansată de pe o poziție opusă, Uniunea nu are nevoie de redefinire, Europa fiind implicată într-un proces automat care se manifestă independent de „declarațiile de voință și de modificările de dispoziție ale membrilor săi“, a cărei putere rezidă în sistemul de cooperare neajustat „turbulențelor de moment și stărilor sufletești pasagere“. Pentru Sloterdijk, procesul va continua sistematic, indiferent de propunerile și de reformările re-fondatorilor și ale „altor visători“, sau de problemele de fond, politice și financiare: lipsa de unitate privind politicile actuale (politica financiară, cu privire la refugiați sau politica de securitate).

Dublul asalt prefixoid devine relevant pentru contextul noii fizionomii a Europei, din cel puțin trei motive: primul ar avea în vedere *desprinderea de gândirea-în-termenii-deferirii-de-soluții* (comentariile atașate oricărui text/raport focalizat pe tema Brexit-ului, cer imperativ soluții, ghidaje, opțiuni și alternative) și afirmarea unui stări care sugerează „prinderea în capcană“, comparată de Claus Offe¹² cu o dramă tensionată, fără nicio șansă de eliberare din captivitatea stresantă, din spațiul privat care anihilează posibilitatea de întoarcere, dar exclude și înaintarea în atmosfera căreia „condițiile sunt insuportabile“. În viziunea lui Offe, „criza a paralizat și a redus la tăcere forțele și sursele agenților de remediere constructivă, capabili a implementa strategii de depășire a crizei și de anihilare a posibilității acesteia de repetare“¹³. De aici, imposibilitatea soluționării crizei acutizate și recursul la *expunere*, în sensul în care se pot inventaria *consecințele* percepute în creșterea populismului de dreapta, în adâncirea sentimentelor de teamă și de ură, în sporirea mișcărilor protestatere și a reacțiilor publice violente. Dar aspectul cel mai incitant, pe care îl lansează o atare interpretare metaforică, consistă în însăși incertitudinea de a întrezări un parcurs viitor, pe fondul naturii embrionare a democrației. În cadrul Uniunii, pe fondul lipsei unui sistem de partide largit și pe fundalul „declinului abrupt al atitudinilor euforic-europene“, se amplifică atitudinea rezervată sau pesimistă a acelor care își vor asuma misiunea și responsabilitatea pentru o soluție salvatoare.

Al doilea motiv ar viza *recunoașterea* a două concepte care își revendică obstinant statutul de indicii pentru parcursul viitor european: *furia*,¹⁴ ca *nou* prim cuvânt al Europei *after Brexit*, și *starea purgatorială*,¹⁵ ca întreținere a unei *post-amplasări* într-o etapă mediană. Ambele sunt prezentate cu anticipație, sub formă teoretico-filosofică, în *Mânie și timp. Eseu politico-psihologic* al lui Sloterdijk, demers care concluziv afirmă că „ar fi greșit să pretindem că mânia

¹¹ Peter Sloterdijk, „Europa hat es nicht nötig, populär zu werden“, in *Handelsblatt*, 14.07.2016, <http://www.handelsblatt.com/my/politik/international/peter-sloterdijk-ueber-die-eu-und-populismus-europa-hat-es-nicht-noetig-populaer-zu-werden/13879794.html?ticket=ST-8161756-cezXB4jTzj2VCbRXzBfR-ap1>, accesat la 13 decembrie 2016.

¹² Claus Offe, *Europe Entrapped*, Polity Press, Cambridge, 2015; a se vedea, în acest sens, Claus Offe, *Europe Entrapped* (în curs de redactare pentru *Enciclopedia operelor fundamentale ale filosofiei politice actuale*).

¹³ *Ibidem*, p. 2.

¹⁴ „Liberalism after Brexit, The politics of anger“, in *The Economist*, 2 iulie 2016, <http://www.economist.com/news/leaders/21701478-triumph-brexite-campaign-warning-liberal-international-order-politics>, accesat la 7 decembrie 2016.

¹⁵ Joe Zammit-Lucia, „Theresa May’s Vacuous Statement is All There is“, in *Radix*, 30 august 2016, <http://radix.org.uk/theresa-mays-vacuous-statement/>, accesat la 1 noiembrie 2016.

și-a trăit cele mai bune momente“, ci, din contră, atașată, thymotic, mândriei, nevoii de afirmare și resentimentului, *mânia* constituie „o forță elementară în ecosistemul afectelor, indiferent dacă e definită interpersonal, politic sau cultural“¹⁶.

Soluția (dacă ar fi să propunem cu-orice-preț o soluție) ar consta în crearea unui *code of conduct* care să mizeze pe politica „exercițiilor de echilibru“, conștientă de faptul că „actorii energici și iritabili din punct de vedere thymotic nu se lasă integrați de sus prin sinteze ideale“¹⁷. În aceeași ecuație, imaginea *purtagoriului* survine pe fondul livrării unei formule de mediere, în logica „tranzițiilor, a unei teorii a șanselor secunde și a locurilor terțe“, procesualitate gândită la singular, de eliberare a trecutului local, prin livrarea unui „veritabil loc de plată“¹⁸.

Deloc întâmplător, în eventualitatea eșuării „politicii prin intuiție“, se reiterează un concept hibrid, de întoarcere – *Regrexit* – gestionat ca articulare de rezerve serioase cu privire, deopotrivă, la sensul lui *post-*, cât și la solicitările lui *after*, deconspirând, în fapt, *furia* referitoare la politicile partidului conservator și la resentimentele ignorate de laburiști.

O a treia motivație ar consta în nevoia europeană de a-și resuscita propriul limbaj, de a-și inventa un vocabular specific care să răspundă solicitărilor actuale, prin formule de jargon germinate de laboratorul de criză, cu permutări infinite, și, paradoxal, livrate de politic (discursul lui David Cameron, din ianuarie 2016, de la Davos). Dacă ar fi să acceptăm, în sens eco-ian¹⁹, începutul Europei ca eliberare descătușată a limbilor, prefixele *post-* și *after Brexit* ar trebui investite cu statut de „concepte vehiculare“, angrenate unui efort de soluționare a stării fie de *dinainte*, fie de *după*.

Brexit – „scenariul Jackie Brown“

Fidel fluxului virtual capabil a contura (configurația/indiciile și indicațiile) anului 2016, *look-ul* unui „film de Tarantino“, Bogdan Angheluță²⁰ re-integrează afirmația în contextul *grav* al unor raportări nodale la: *Pulp Fiction (Brexit și mișcările antisistem)* – *Reservoir Dogs (noii dictatori ai secolului XX)* – *The Hateful 8 (tensiunile din Marea Chinei de Sud)* – *Kill Bill: vol. II (criza din Orientul Mijlociu și pericolul orientat înspre România)* – *The whole bloody affair* – reinterogând sau reinventând, astfel, finalul *à la Hollywood*, preocupat de modul care prefigurează continuarea de proiect, dar și confirmă menținerea în arealul filmelor lui Tarantino.

Sinteza dedicată Brexit-ului însumează, aleator, comentariile lui Michael Hartnett (considerarea Brexit-ului un răspuns virulent la ideea de inegalitate), ale lui Cristian Pârvulescu (eșecul politicii regionale și sfârșitul în forma actuală a Regatului Unit), sau ale lui Peter Schiff (cu insistență asupra discrepanței între/dintre mesajul economic și realitatea efectivă, a ineficienței politicilor imple-

¹⁶ Peter Sloterdijk, *Mânie și timp. Eseu politico-psihologic*, București, Editura Art, 2014, p. 305.

¹⁷ *Ibidem*, p. 307.

¹⁸ *Ibidem*, pp. 147-148.

¹⁹ Umberto Eco, *În căutarea limbii perfecte*, Iași, Editura Polirom, 2002.

²⁰ Bogdan Angheluță, „2016: Anul regizat de Tarantino“, în *Business Magazine*, 12 septembrie 2016.

mentate de principalele instituții financiare ale lumii), dar și ale lui Cătălin Olteanu (resentimente istorice), pentru a enumera factorii conturbatori contextuali ai procesului: externalizare a locurilor de muncă, politici deficitare privind refugiații, automatizarea locurilor de muncă, politici monetare defectuoase.

Respectând schema analogic-vizuală propusă de Bogdan Angheluță, și completându-o cu indiciile operate de personajul „prins în capcană” – Jackie Brown –, apelul tarantino-ian (1997) răspunde nodurilor enunțate și posibilelor suprapuneri de registru „cazul Brexit”²¹ – „cazul Jackie Brown”: în ambele spețe, firul ghidant stă sub semnul *exit*-ului, al imperativului „vreau să ies”, contrabalansat, însă, de regula purgatorială a lui „nici...nici” și a *intenției*, drept *culpă adăugată*.

Deloc întâmplător, istoria personajului Jackie Brown își are drept punct declanșator anul 1985 (în cazul Brexit-ului, sondajul Bloomberg avertiza iminenta scădere a lirei sterline, la nivelul atins în 1985!). Momentul a fost depășit prin „acceptarea unei înțelegeri” care consta în aprobarea unui experiment, concretizat în intrarea (un *enter cu jumătate de măsură*) într-o „perioadă de probă” (realitatea Brexit-ului confirmă eșecul de negociere a *draft*-ului unei a „treia căi”, cu interes în capitolele privind guvernanta economică, competitivitatea, suveranitatea, prestațiile sociale și libera circulație, propuse de Donald Tusk, la 2 februarie 2016, ca *înțelegere* conciliantă, rămasă nefinalizată și nepusă în practică, blocată la stadiul de „preambul al unei negocieri reale”, pretext de nemulțumire pentru eurosceptici și decretată, mediatic, drept „demers ironic”, o „glumă” sau un „act disimulant”).

Dincolo de elementele incriminante (poșeta lui Jackie Brown conține și obiecte esențiale pentru a traduce o stare incertă, semnale de alarmă, măsuri de protecție, ritmicități particulare, opțiuni specifice), sau de aptitudinea de a negocia brut (chiar pe fundalul resimțirii unei oboseli cronice, specifice senectuții) și de a lăsa impresia că lucrurile converg înspre o anume direcție (de la „drumul/cabina de probă”, la „schimbul de bani” și la alternativa propriu-zisă), funcționează în/prin *plot*-ul filmului menționat o dublă relație, aptă a traduce realitatea Brexit-ului: „noi știm ce vrem” vs. „eu vreau să părăsesc (țara) și vreau imunitate”.

Relecturate, în cheia dialogului Ordell – Jackie Brown, prefigurările prefixoide arondate sub semnul lui *post-* sau al lui *after*, etalează, în cazul Brexit-ului, dublul reflex subsumat evidenței: *totul este la fel/nimic nu s-a schimbat* vs. *există o schimbare esențială/ totul indică o diferență fundamentală*.

BIBLIOGRAFIE

- Angheluță, Bogdan, „2016: Anul regizat de Tarantino”, in *Business Magazine*, 12 septembrie 2016.
- Assheuer, Thomas, Jürgen Habermas, „Core Europe to the Rescue: A Conversation With Jürgen Habermas About Brexit and the EU Crisis”, 12 July 2016, <https://www.socialeurope.eu/2016/07/core-europe-to-the-rescue/>, accesat la 30 octombrie 2016.
- Eco, Umberto, *În căutarea limbii perfecte*, Iași, Editura Polirom, 2002.

²¹ A se vedea, în acest sens, și insertul dedicat conceptului în *Enciclopedia Relațiilor Internaționale*.

- Jelloun, Tahar Ben, „L'étrange rupture avec les Britanniques“, in *Ouest France*, 16.08.2016, <http://www.ouest-france.fr/debats/point-de-vue/letrange-rupture-avec-les-britanniques-4416946>, accesat la 9 octombrie 2016.
- Offe, Claus, *Europe Entrapped*, Cambridge, Polity Press, 2015.
- Ridley, Louise, „Private Eye Article Is 'Spot On' Mocking People Who Wrongly Think Britain Is 'Post-Brexit'“, in *The Huntington Post*, 03.10.2016, http://www.huffingtonpost.co.uk/entry/private-eye-article-is-spot-on-mocking-people-who-wrongly-think-britain-is-post-brexit_uk_57f21642e4b00e5804f19126, accesat la 13 decembrie 2016.
- Sloterdijk, Peter, *Mânie și timp. Eseu politico-psihologic*, București, Editura Art, 2014.
- Sloterdijk, Peter, „Europa hat es nicht nötig, populär zu werden“, in *Handelsblatt*, 14.07.2016, <http://www.handelsblatt.com/my/politik/international/peter-sloterdijk-ueber-die-eu-und-populismus-europa-hat-es-nicht-noetig-populaer-zu-werden/13879794.html?ticket=ST-8161756-cezXB4jTzj2VCbR XzBfR-ap1>, accesat la 13 decembrie 2016.
- Stephens, Scott, „After Brexit? The Referendum and its Discontents“, in *ABC Religion and Ethics*, 27 iunie 2016.
- Tyrone, Nick, „Soft Brexit, Hard Brexit...Ultra Brexit?“, in *Radix*, 15 septembrie 2016, <http://radix.org.uk/soft-brexit-hard-brexit-ultra-brexit/>, accesat la 10 noiembrie 2016.
- Tyrone, Nick, „Why in a Post-Brexit World, an English Parliament May Become Necessary“, 6 iulie 2016, <http://radix.org.uk/623-2/>, accesat la 28 octombrie 2016.
- Wintour, Patrick, „Foreign Policy in a Post-Brexit World“, in *The Guardian*, 3 octombrie 2016.
- Zammit-Lucia, Joe, „Theresa May's Vacuous Statement is All There is“, in *Radix*, 30 august 2016, <http://radix.org.uk/theresa-mays-vacuous-statement/>, accesat la 1 noiembrie 2016.